

OPLYSNINGER OM HANDEL MED VÆRDIPAPIRER

Gælder fra den 1. november 2007

I det følgende kan du læse om, hvad du bør være opmærksom på, når du investerer, og hvilke overvejelser du bør gøre.

1. Investeringsrådgivning

Du kan naturligvis altid få rådgivning om investering hos os, inden du investerer.

1.1. Personlig anbefaling og generel information

Vi skelner mellem personlige anbefalinger og generel information.

Der er tale om en personlig anbefaling, når vi anbefaler dig personligt at foretage bestemte dispositioner i et eller flere værdipapirer. En personlig anbefaling kan for eksempel gå, hvorvidt du bør overveje at købe, sælge eller beholde et bestemt værdipapir. Når vi giver en personlig anbefaling, tager vi udgangspunkt i dine personlige forhold.

Vi skal – ud over oplysninger om din erfaring med og dit kendskab til værdipapirer – have oplysninger om din finansielle situation, din

risikovillighed, tidshorisont for og formålet med investeringen.

Al anden information og oplysninger, som banken giver om værdipapirer, markedsforhold m.v., er generel information og altså ikke en personlig anbefaling.

Når du handler værdipapirer gennem banken, kan du vælge, om vi skal

- vejlede dig uden at give en personlig anbefaling
- udføre ordrer, som du har afgivet, uden at give en personlig anbefaling
- udføre ordrer, som du har afgivet, efter du har fået en personlig anbefaling
- udføre en ordre fra dig efter en aftale om "udelukkende ordredudførelse" (netbank)

Vi anbefaler, at du får en personlig anbefaling hos din rådgiver, inden du handler.

1.2 Dit ansvar

Vi giver gerne råd og anbefalinger om investeringer, men vi kan ikke give en garanti. Vores råd og anbefalinger bygger nemlig på forvent-

ninger til fremtiden – forventninger, der er baseret på forudsætninger, som kan ændre sig, i takt med at verden ændrer sig.

Selvom vi rådgiver dig og anbefaler bestemte investeringer, er det dig, der beslutter, hvilke værdipapirer du skal købe. Det betyder, at risikoen for den efterfølgende kursudvikling ligger hos dig, uanset om den bliver positiv eller negativ.

Vi gør opmærksom på, at vi ikke overvåger og følger op på dine investeringer, medmindre du har indgået en særlig aftale med os.

1.3 Investeringstrekanten

Når vi rådgiver, gør vi det ud fra det, vi kalder investeringstrekanten – det er et værktøj til at fastlægge, hvilke værdipapirer du kan overveje at investere i.

Vi begynder altid med at afdække din investeringsprofil, der giver et billede af dig som investor. Med udgangspunkt i den ser vi efterfølgende på, hvordan fordelingen mellem aktier og obligationer skal være, og hvilke regioner og sektorer der kunne være interessante for dig

at investere i. Samlet kan det munde det ud i en anbefaling til, hvilke konkrete værdipapirer du kan overveje at købe eller sælge.

2. Investeringsprofil

Investeringsprofilen tegner et billede af dig som investor og er et vigtigt redskab, når du vil investere. Din profil kan opdeles i

- erfaring og kendskab
- finansiell situation
- formål, tidshorisont og risikovillighed.

2.1 Erfaring og kendskab

Din erfaring med og dit kendskab til at investere hænger sammen med, hvor længe og hvor ofte du har handlet værdipapirer samt hvilke typer. Dit arbejde og din uddannelse kan selvfølgelig også have betydning.

Du kan godt have stor erfaring, selvom du kun har investeret i et år – for eksempel hvis du handler ofte og følger markedet tæt, eller hvis du til daglig via dit arbejde følger med i den økonomiske udvikling og de finansielle markeder. Du kan også have haft dit depot i 20 år, men have begrænset erfaring, hvis du stort set aldrig handler og kun sjældent ser på dine investeringer.

Vi har derfor brug for oplysninger om, hvilke forskellige typer af værdipapirer du har erfaring med og kendskab til at handle, og hvor mange handler du har foretaget med værdipapirtypen – det kalder vi dit handelsområde. Ændres din erfaring og dit kendskab til handel med værdipapirer, ændrer vi naturligvis dit handelsområde.

Handler du uden for dit handelsområde, kan det indebære risici, der måske er ukendte for dig. Vi opfordrer dig derfor til at rådgivning i banken, inden du handler.

2.2. Finansiell situation

Din finansielle situation er et overblik over dit rådighedsbeløb (indtægter minus udgifter) og dine aktiver (for eksempel fast ejendom, bil, værdipapirer og kontanter – alle minus gæld), og viser blandt andet, om du for eksempel er afhængig af et løbende afkast som supplement til dine øvrige indtægter.

Din finansielle situation er derfor vigtig for os at kende, da vi bruger den til at vurdere, hvordan din værdipapirbeholdning skal sammensættes, og hvordan du er stillet, hvis investeringen giver dig et tab.

2.3. Formål, tidshorisont og risikovillighed

Næste skridt er at afdække formål (herunder skattemæssige forhold), tidshorisont og risikovillighed. Har du flere depoter, anbefaler vi at fastlægge en investeringsprofil for hvert depot. Har du depoter, der er omfattet af en aftale om

porteføljeforvaltning, har disse allerede en investeringsprofil.

2.3.1 Formål

Der kan være mange formål med at investere, og du bør overveje, hvad dit er. Normalt skelner vi mellem

- opsparing til pension
- privates opsparing af frie midler
- virksomheders opsparing af frie midler
- opsparing af midler under virksomheds-skatteordningen – bruges ofte af selvstændige. Her er der særlige regler for, hvilke papirer der må investeres i.

Vi skelner mellem de fire formål, når din investering skal sammensættes. Det skyldes, at afkastet beskattes forskelligt, og det har derfor betydning, om du vil investere via et pensionsdepot eller med frie midler.

Dine skatteforhold er vigtige i afdækningen af din investeringsprofil. Vi rådgiver om skat i forbindelse med den konkrete handel og ikke om dine øvrige skatteforhold. Den skattemæssige behandling afhænger af din personlige

situation og kan ændre sig fremover. Vi anbefaler, at du altid søger personlig skattemæssig rådgivning, inden du handler værdipapirer.

Opsparing til pension

Når du sætter penge ind på en livrente, kapital- eller ratepension, er beløbet bundet, til du går på pension – for ratepensionen dog indtil sidste rate er udbetalt. Der er mange forskellige muligheder for at investere pensionsmidler. Her kan du læse om, hvordan du kan investere via dit eget depot.

Opsparing af frie midler

Når du investerer frie midler, skal du overveje

- hvor meget du vil investere
- hvornår du skal bruge pengene
- hvor stor en risiko du vil løbe
- om du har brug for et løbende afkast.

Uanset hvordan investeringen kommer til at se ud, bør det investerede beløb stå i rimeligt forhold til handelsomkostningerne.

2.3.2 Tidshorisont

Din tidshorisont for investeringen hænger nøje sammen med formålet, da den har indflydelse på, hvilke værdipapirer du bør vælge. Tidshorisonten er perioden, fra du investerer pengene, til du forventer at skulle bruge dem.

Hvis du skal bruge pengene inden for kort tid, kan det være en god ide at investere i papirer, hvor risikoen for kursfald er begrænset. Og skal du bruge pengene inden for et år, bør du overveje, om det overhovedet er hensigtsmæssigt at investere – omkostningerne kan måske tage en forholdsvis stor del af afkastet.

Du bør med jævne mellemrum vurdere, om dine investeringer stadig passer til tidshorisonten. Og i takt med at tidspunktet, hvor du skal bruge pengene, nærmer sig, bør du se på, om andelen af aktier skal reduceres til fordel for køb af obligationer med en passende kort løbetid.

2.3.3 Risikovillighed

Når vi taler om risiko i forbindelse med investering, handler det om den risiko, du er villig til

at løbe for at have mulighed for at få et højt afkast. De to – risiko og afkast – følges normalt ad: Satser du på at få et stort afkast, er der også en stor risiko for, at du taber pengene, eller at kursen er faldet, når du skal bruge pengene.

Der kan være forskel på, hvordan man opfatter risiko, og derfor skal du altid tage udgangspunkt i egne forhold.

Jo større afkast du satser på, jo større risiko må du løbe – og jo større aktieandel bør du have i din portefølje. Har du begrænset erfaring med at investere, foreslår vi dog, at du vælger at sammensætte investeringen, så den er mindre risikofyldt.

2.4 Følg op på investeringerne

Investeringsmarkederne kan ændre sig hurtigt – ofte så hurtigt, at ingen kan forudse det. Som investor bør du selvfølgelig løbende vurdere markedets forudsætninger, men først og fremmest bør du vurdere dine egne.

Det er vigtigt, at din investeringsprofil hele tiden afspejler din aktuelle situation. Og hvis din investeringsprofil ændrer sig, er det en god ide at overveje at ændre sammensætningen af dine investeringer. Du kan afklare og følge op på investeringsprofilen sammen med din rådgiver eller i Danske Netbank og Markets Online. I netbanken kan du se og rette din investeringsprofil og sammenligne vores generelle anbefalinger med dine eksisterende investeringer – er der forskel, bør du overveje at lægge om.

Du kan også altid kontakte din rådgiver for at få en personlig anbefaling.

3. Overordnet fordeling mellem aktier og obligationer

Når din investeringsprofil er afdækket, skal der ses på fordelingen mellem aktier og obligationer. Det vigtigste er her din risikovillighed og tidshorisont. Jo højere risikovillighed og jo længere tidshorisont, jo flere aktier anbefaler vi. Din rådgiver kan anbefale, hvilken fordeling

der generelt passer bedst til din investeringsprofil.

Alle vores anbefalinger tager udgangspunkt i din investeringsprofil og vores forventninger til fremtiden på de finansielle markeder. Når vi generelt anbefaler en bestemt fordeling af papirer, mener vi, at det er den optimale fordeling på netop det tidspunkt, vi oplyser den. Vores generelle anbefaling kan naturligvis ændre sig, når forudsætningerne ændres.

Du kan altid få oplyst vores aktuelle generelle anbefaling til en overordnet fordeling mellem aktier og obligationer hos din rådgiver eller i Danske Netbank og Markets Online. Og den bør du få oplyst, før du investerer.

4. Valg af regioner og sektorer

Det er en god ide at sprede en investering over forskellige regioner (lande/verdensdele) og sektorer (brancher) for at mindske risikoen. Som dansk investor anbefaler vi dig også at investere en andel i danske værdipapirer.

I perioder kan vores generelle anbefalinger bære præg af en forventning om, at bestemte regioner og sektorer giver et merafkast i forhold til markedet generelt. Tror du på en bestemt region eller sektor, kan din rådgiver hjælpe med at sammensætte porteføljen, så den afspejler dine forventninger.

5. Valg af konkrete værdipapirer

Når regioner og sektorer er fundet, skal du vælge konkrete papirer. De kan være

- obligationer
- aktier
- investeringsforeningsbeviser.

5.1 Obligationer

En obligation er et gældsbevis, hvor udstederen forpligter sig til at betale et fast beløb over en bestemt periode. Afkastet af en obligation består af

- renter, der beregnes ud fra obligationens pålydende værdi
- kursgevinster/-tab ved udtrækning
- forskellen mellem købs- og salgskursen.

Når du køber en obligation med en fast rente, betaler du en kurs, som afhænger af den aktuelle markedsrente. Hvis markedsrenten stiger, falder kursen, alt efter hvor kursfølsom obligationen er.

Kursfølsomheden afhænger hovedsageligt af, om obligationen har en kort eller lang løbetid. Jo længere løbetid, jo mere kursfølsom er obligationen.

5.1.1 Risiko

Når der investeres i obligationer, er der tre typer risici.

- Markedsrenten stiger – det betyder, at kursen falder (se tidligere).
- Valutaen falder i kurs – det påvirker afkastet negativt.
- Udstederen kan ikke betale pengene tilbage.

Valutarisiko

Ved handel med udenlandske obligationer er der naturligvis en valutarisiko – i modsætning til obligationer handlet i danske kroner. Og ændringer i valutakursen kan påvirke afkastet

på obligationen i enten positiv eller negativ retning.

Køber du for eksempel en norsk obligation, og den norske krone falder med fem procent i forhold til den danske, reduceres dit samlede afkast i danske kroner med fem procent. Stiger den norske krone derimod med fem procent i forhold til den danske, stiger dit afkast i danske kroner med fem procent.

Der kan være flere grunde til at købe udenlandske obligationer. Blandt andet giver mange udenlandske obligationer en høj rente, og det kan være en måde at sprede risikoen på. Du kan også have en forventning om, at valutakursen stiger i forhold til den danske krone.

Udstederrisiko

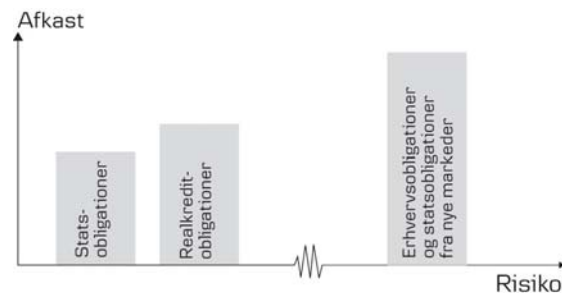
Der findes tre primære udstedere af obligationer.

- Lande (statsobligationer)
- Penge- og realkreditinstitutter (realkreditobligationer)
- Selskaber (erhvervsobligationer).

Udstedere kan være både danske og udenlandske. Specielt for statsobligationer er det vigtigt at skelne mellem udstedere fra etablerede lande (her menes for eksempel Danmark, USA og Tyskland), og udstedere fra nye markeder som for eksempel Brasilien, Rusland eller Sydkorea.

Obligationer fra nye markeder er ofte mere risikable, fordi de enkelte landes økonomiske systemer ikke er helt så veludviklede som de etablerede landes, og i yderste konsekvens kan du risikere at miste hele det investerede beløb.

Risiko på forskellige udstedere

5.1.2 Statsobligationer

Et af de sikreste papirer, du som dansk investor kan investere i, er danske statsobligationer. Der er ingen valutarisiko, og risikoen for, at Danmark ikke kan overholde sine betalinger, er minimal.

Obligationerne er normalt baseret på stående lån, og obligationen betales tilbage til kurs 100, når den udløber. Du får renter en gang om året. Risikoen for tab er mindst, hvis du køber en statsobligation, der udløber på det tidspunkt, hvor du forventer at skulle bruge pengene.

Danske statsobligationer er derfor specielt gode, hvis du vil investere dine penge sikkert og har en klar ide om, hvornår du skal bruge pengene.

Der er en lidt større risiko forbundet med at investere i udenlandske obligationer fra et af de andre etablerede lande, for eksempel USA, Sverige og Norge, på grund af valutarisikoen. Det er mest risikabelt at investere i udenlandske obligationer fra et af de nye markeder, som for eksempel Brasilien, Rusland og Sydkorea.

Her er der både en valutarisiko og en større risiko for, at udstederen ikke lever op til sine forpligtelser.

Det er vores generelle anbefaling, at udenlandske obligationer kun udgør en lille del af de samlede investeringer – specielt hvis du vælger obligationer fra et af de nye markeder.

5.1.3 Realkreditobligationer og SDO'er

Da vi i Danmark ofte finansierer boligkøb med realkreditlån, er det danske marked for realkreditobligationer stort og veludviklet.

Realkreditinstitutter udsteder realkreditobligationer og Særligt Dækkede Realkredit Obligationer (SDRO'er) med pant i fast ejendom. Derudover udsteder realkreditinstitutter på lige fod med pengeinstitutter de såkaldte Særligt Dækkende Obligationer (SDO'er).

Generelt er sikkerheden på realkreditobligationer høj, mens sikkerheden på SDO'er og SDRO'er er ekstra høj. Det skyldes, at udstederen altid skal sikre, at værdien af de aktiver der ligger bag, er inden for visse grænser – for

eksempel 80 procent ved lån til private boligejere. Falder værdien af en bolig derfor, skal udstederen stille andre aktiver som sikkerhed, eksempelvis statsobligationer.

Institutterne formidler og administrerer låne- ne, men boligejerne har reelt lånt pengene af de investorer, der har købt obligationerne. Det vil sige, at de renter og afdrag, boligejerne be- taler, går til investorerne, mens institutterne kun beholder administrationsbidragene. Bolig- ejerne har altså ikke direkte kontakt med inve- stor.

Udstederrisikoen på det danske realkreditmar- ked er forholdsvis lav, hvilket hænger sammen med, at den enkelte låntager kreditvurderes, og at institutterne har sikkerhed i låntagerens ejendom.

Realkreditinstitutter udsteder tre hovedtyper af realkreditobligationer, SDRO'er og SDO'er:

- konverterbare realkreditobligationer
- inkonverterbare obligationer
- garantiobligationer.

Danske pengeinstitutter udsteder typisk kun inkonverterbare obligationer.

Realkreditlignende obligationer udstedes også i andre lande end Danmark.

Konverterbare obligationer

En konverterbar obligation udbetaler rente og ordinære afdrag hvert kvartal til forskel fra statsobligationer, inkonverterbare obligationer og garantiobligationer.

Når en obligation er konverterbar, har boligeje- ren ret til at indfri sit gamle lån og optage et nyt. Har du investeret i obligationen, og vælger boligejeren at indfri lånet, kan dine obligationer blive udtrukket til kurs 100 - også selvom kur- sen på obligationen er over 100. Det betyder, at du skal købe en ny obligation med de om- kostninger, det medfører, og at du typisk må acceptere en lavere rente end den, du fik på de "gamle" obligationer.

Denne ekstra risiko ved konverterbare obliga- tioner er en væsentlig årsag til, at du generelt

får et lidt større afkast end på statsobligatio- ner.

Boligejerens mulighed for at opsig sit lån før tid gør, at obligationens løbetid forkortes, og derfor kan du ikke regne med den varighed, der står i kurslisten fra OMX Den Nordiske Børs København. Jo hurtigere du modtager en del af din oprindelige investering, jo kortere bliver obligationens varighed i forhold til obligatio- nens løbetid.

Det er en god ide at investere i realkreditobli- gationer, hvis du vil have et løbende afkast og lidt mere i rente end på statsobligationer. Vær opmærksom på, at de kvartalsvise udtrækning- er kan svinge meget fra termin til termin.

Inkonverterbare obligationer

Inkonverterbare obligationer er som oftest baseret på stående lån, og du får renter en gang om året. Obligationerne betales tilbage til kurs 100, når de udløber. Risikomæssigt ligger de meget tæt på statsobligationer, og mange bruger dem som et alternativ til statsobliga- tioner.

Hvis boligejeren ønsker at indfri sit lån, kan han ikke gøre det til kurs 100, men skal altid betale obligationens kursværdi.

Garantiobligationer

Garantiobligationer er baseret på variabelt forrentede obligationslån med en fast garanti-rente – garantirenten er den rente, låntager højst kan komme til at betale. Renten på lånet fastsættes to gange om året og sker på baggrund af den korte rente tillagt et fast rentetil-læg.

Som investor modtager du den variable rente med rentetillæg og afdrag hvert kvartal. Usikkerheden er her, at investor ikke kender sin nøjagtige rentebetaling. Det er dog samtidig en væsentlig årsag til, at du generelt får et lidt større afkast end på statsobligationer.

Kursen på garantiobligationen afhænger af renten på obligationen, som er bestemt af udviklingen i den korte rente, og derfor kan du ikke regne med den varighed, der står i kurslisten fra OMX Den Nordiske Børs København.

5.1.4 Erhvervsobligationer

Det er blevet mere almindeligt, at store virksomheder udsteder obligationer, når de har behov for at låne penge. Erhvervsobligationer giver ofte et højere afkast end statsobligationer, da risikoen for, at låntager ikke kan betale lånet tilbage, typisk er større. Hvis en virksomhed kommer i økonomiske vanskeligheder, vil obligationen falde i kurs.

Der er stor forskel på risikoen ved erhvervsobligationer – de udstedes af både kendte og solide selskaber og af mindre solide selskaber.

Når du skal vurdere risikoen ved en erhvervsobligation, kan vi hjælpe dig med at finde oplysninger via internationale kreditvurderingsbureauer.

Erhvervsobligationer kan være en god investering, hvis du vil have et højere afkast af din obligationsinvestering. Men der er altid den risiko, at det kan gå anderledes, end kreditvurderingsbureauerne vurderer. Derfor er det vores generelle anbefaling, at erhvervsobligationerne kun udgør en mindre del af dine samle-

de investeringer, og at du spreder investeringen på en række virksomheder – især hvis du vælger selskaber med en lavere kreditvurdering.

5.1.5 Danske indeksobligationer

Værdien af en indeksobligation justeres løbende ud fra et givent prisindeks. Når du køber en indeksobligation, sikrer du, at prisstigningen ikke udhuler værdien af din investering. Med andre ord opnår du et fast realafkast i procent ud over inflationen, uanset hvordan inflationen udvikler sig.

Indeksobligationer kan udstedes af lande, realkreditinstitutter og selskaber, og risikoen kan derfor være meget forskellig. I Danmark er det mest almindelige, at udstederen er et realkreditinstitut eller en statsgaranteret virksomhed, og derfor er risikoen for manglende betalinger oftest minimal.

Uanset om du investerer frie midler eller pensionsmidler i indeksobligationer, er det en god ide, at du kun investerer en mindre del af dine penge i dem.

5.1.6 Valuta- og aktieindekserede obligationer

Generelt giver langt de fleste valuta- og aktieindekserede obligationer mulighed for at få del i en fremtidig stigning i det pågældende marked, uden du risikerer at miste hele din investering. For denne sikkerhed giver du afkald på noget af afkastet, for eksempel ved

- at du ikke får del i hele afkastet, men kun i en del af det
- at du sætter et loft over, hvor meget du i alt kan tjene på stigninger – det kunne være at give afkald på stigninger over 35 procent.

De indekserede obligationer findes i mange varianter – både med og uden rente. Hvordan den enkelte indekserede obligation er sat sammen, står altid i det materiale, du kan få udleveret, før du investerer. Vi anbefaler altid, at du sætter dig grundigt ind i materialet – eventuelt sammen med din rådgiver.

Valuta- og aktieindekserede obligationer er for investorer, der gerne vil have et afkast, som afspejler markedets normalt høje afkast, og som samtidig vil have større sikkerhed, end en tilsvarende valuta- eller aktieinvestering giver.

Vær opmærksom på, at selvom indekserede obligationer ofte kaldes for garanterede obligationer, så er der altid – ligesom ved almindelige obligationer – en risiko for, at udstederen ikke overholder sine forpligtelser.

5.2 Aktier

Når du køber en aktie, køber du en del af en virksomhed og dens forventede fremtidige indtjening. Aktien kan give dig visse rettigheder som for eksempel udbytte og stemmeret på generalforsamlingen. Kursen, du betaler, afhænger af udbud og efterspørgsel og afspejler alles aktuelle forventninger til selskabet.

5.2.1 Risiko

Der er tre forhold, der påvirker virksomheden, og hvordan den vurderes.

- Interne forhold, for eksempel hvor dygtig ledelsen er, og hvor god virksomheden er til at tjene penge og omstille sig eksterne forhold.
- Hvordan virksomheden klarer sig i forhold til konkurrenterne, og hvordan udsigterne er for hele branchen.

- Samfundsøkonomiske forhold, for eksempel renteutviklingen og den økonomiske udvikling på virksomhedens vigtigste markeder.

Risikoen ved at investere i aktier er derfor, at der kan ske uforudsete ændringer, som kan påvirke kursen. Og i yderste konsekvens kan du risikere at miste hele det investerede beløb.

Vores analytikere vurderer en aktie ved at sammenligne kursen på aktien med et skøn over den aktuelle værdi af den fremtidige indtjening. Men der er forskel på analytikeres vurderinger og derfor også på, om de anbefaler investorer at købe eller sælge aktien.

Alle nyheder fra virksomheden og dens konkurrenter og nyheder om de markeder, virksomheden sælger sine varer på, bliver vurderet ud fra, om de har indflydelse på selskabets fremtidige indtjening. Har de det, ændres regnestykket og dermed måske også analytikernes anbefaling. En analyse er altså et øjebliksbillede med en begrænset levetid. Vores analyser er ikke en personlig anbefaling til dig om at fore-

tage en handel. Ønsker du en personlig anbefaling, skal du kontakte din rådgiver.

5.2.2 Afkast

Afkastet af en aktie består af udbytte og kursudvikling. Udbyttet er den del af virksomhedens overskud, generalforsamlingen beslutter at udbetale til aktionærerne og er typisk en mindre andel af det samlede afkast. Kursudviklingen på aktien er normalt det, der har størst betydning for dit afkast.

Afkastet på aktier svinger mere end afkastet på obligationer. Når langsigtede investorer alligevel køber aktier, er det, fordi de forventer et bedre afkast end det, de kan få på obligationer.

Du kan investere i udenlandske og danske aktier. Udenlandske aktier har ud over kursrisiko en valutarisiko, der kan have stor indflydelse på det samlede afkast.

For at få det største afkast er det afgørende, at du følger markedet meget tæt og selv er i stand

til at beslutte, hvornår de enkelte aktier skal skiftes ud.

Du bør kun investere direkte i udvalgte aktier, hvis du har særlig interesse i selv at følge det enkelte selskab – og selv har den nødvendige tid. Hvor stor en del af din opsparing du bør placere i aktier, afhænger af din risikovillighed og tidshorisont.

5.3 Investeringsforeningsbeviser

Du kan købe både aktier og obligationer gennem en investeringsforening. En investeringsforening er en forening, hvor medlemmerne går sammen om at investere. De fleste foreninger samarbejder med en eller flere banker – navnet på foreningen fortæller ofte, hvilken bank foreningen samarbejder med. Foreningen er uafhængig af banken, hvilket blandt andet vil sige, at den har sin egen direktion og bestyrelse uden repræsentanter fra banken. I Danske Bank samarbejder vi blandt andet med Danske Invest.

Uanset om du investerer et stort eller et lille beløb, plejer investeringsforeningen investe-

ringen professionelt ved for eksempel at sprede din investering på mange forskellige papirer. Det betyder derfor ikke så meget, om en enkelt aktie eller obligation klarer sig meget dårligt. Hvis du selv skal have mulighed for at sprede din investering på lige så mange værdipapirer, kræver det en ganske stor investering.

Vælger du en obligationsafdeling, investerer foreningen dine og de øvrige investorers penge i forskellige obligationstyper (enten danske eller udenlandske). For hver eneste afdeling findes en meget detaljeret "varedeklaration", der præcist beskriver, hvad afdelingen må investere i. Samtidig kan du få en oversigt over alle de værdipapirer, afdelingen investerer i netop nu. Du kan få oplysningerne på foreningens hjemmeside eller ved at spørge din rådgiver.

Vælger du en aktieafdeling, køber foreningen aktier for pengene. De fleste aktieafdelinger er spredt på en række forskellige lande, brancher og selskaber. Men der er specialiserede afdelinger, der for eksempel investerer i selskaber inden for en enkelt branche. Det kan give meget

store afkast, når det går godt for branchen. Men modsat kan værdien også falde meget, hvis det går dårligt for branchen.

Der findes enkelte afdelinger, som investerer i både obligationer og aktier. Af skattemæssige årsager er de ikke særligt udbredte, og de kræver særlig opmærksomhed, hvis du investerer frie midler.

Investeringsbeviser kan generelt bruges til de fleste former for opsparring, uanset om du investerer frie midler eller pensionsopsparing. Hvis du driver virksomhed og bruger virksomheds-skatteordningen, kan du investere i akkumulerende investeringsbeviser.

5.3.1 Risiko

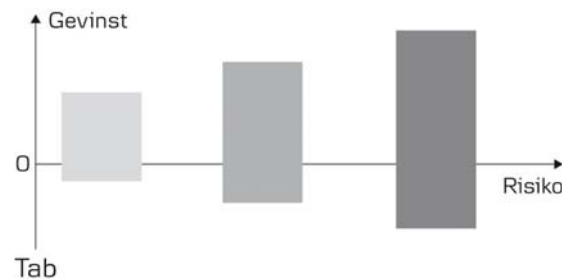
Selvom investeringsforeninger spreder risikoen ved at investere i mange forskellige aktier eller obligationer, er der en risiko, nemlig kursudsving.

En tommelfingerregel er, at afdelinger med obligationer er mindre risikobetonede end aktiebaserede. Desuden kan beviser med udenlandske papirer svinge mere i kurs end danske,

fordi valutakurserne også ændrer sig. Der findes dog afdelinger med udenlandske værdipapirer, der har reduceret valutarisikoen væsentligt.

Et andet forhold, der har betydning, er, hvor specialiseret en afdeling er. Hvis afdelingen investerer i et snævert område, er risikoen høj – og omvendt er risikoen lav, hvis den investerer i et bredt område. Nogle afdelinger investerer i så afgrænset et område, at de på trods af risikospredning kan svinge lige så meget i kurs som en enkelt aktie.

Risiko og afkast

Risiko og afkast følges ad, så skal din investering vokse stabilt, må du også acceptere et lavere afkast. Og søger du et højt afkast, må du derfor også løbe en højere risiko. I yderste konsekvens kan du risikere at miste hele det investerede beløb.

5.3.2 Afkast

Afkastet på investeringsbeviser består af udbytte og kursudvikling. De fleste afdelinger betaler udbytte, der består af

- optjente renter
- kursgevinster på solgte obligationer
- udbytte fra de aktier, afdelingen har investeret i
- kursgevinster på aktier, der har været i afdelingens beholdning i mindre end tre år.

De forskellige afdelinger udbetaler udbytte mellem en og fire gange om året.

Der findes også akkumulerende afdelinger, der ikke udbetaler udbytte, men geninvesterer alle nettoindtægter. Det betyder, at overskuddet opsamles i formuen, og derfor får du hele afkastet i form af kursstigninger på beviserne. De

akkumulerende afdelinger er især velegnede til pensionsopsparing og midler under virksomhedsskatteordningen.

Dit afkast afhænger især af udviklingen på investeringsmarkederne. Og du kan derfor ikke regne med et fast tilbagevendende afkast hvert år. Obligationsafdelinger giver generelt et mere stabilt afkast end aktieafdelinger, da afkastene her kan svinge meget fra år til år.

5.3.3 Omkostninger

Investeringsforeningerne trækker deres omkostninger fra i dit afkast. Omkostningerne dækker blandt andet administration og handelsomkostninger i foreningen. Omkostningerne er forskellige fra afdeling til afdeling, og du kan se, hvad de har været de seneste år på foreningernes hjemmesider. Du kan også se en sammenligning af forskellige investeringsforeninger på InvesteringsForeningsRådets hjemmeside www.ifr.dk.

5.3.4 Samarbejdsaftaler

Vi samarbejder med flere investeringsforeninger. Og du kan finde en oversigt over provi-

sionsaftaler på www.danskebank.dk – eller få den i vores afdelinger.

5.3.5 Information

Når du investerer via en forening, har du adgang til mange informationer om investeringerne. På foreningens hjemmeside kan du se beregninger af afkast og søge information om afdelingens formue og sammensætning af værdipapirtyper, lande og sektorer. Desuden kan du få information i de trykte medlemsrapporter.

5.4 Køb af enkelte værdipapirer eller investeringsforeningsbeviser

Om du skal købe enkelte værdipapirer eller investeringsforeningsbeviser kommer an på din erfaring, formue og lyst til at investere. Vil du investere i enkelte værdipapirer, bør du råde over et større beløb og have erfaring med at investere – og du bør have både interesse for og tid til at følge investeringerne.

Det er en fordel at investere gennem en investeringsforening, hvis du skal investere et mindre beløb, ikke interesserer dig særligt for

investering, ikke har den store erfaring med at investere eller ønske om at bruge tid på at følge investeringerne. Til gengæld betaler du foreningen for at pleje dine investeringer.

5.5 Pasningsprodukter

Du kan også lave en aftale med os om pleje af investeringerne – det kalder vi pasningsprodukter. Du kan få pasningsprodukter til investering af både pensionsopsparing og frie midler. Vælger du for eksempel FlexInvest Fri sikrer vi, at der altid er overensstemmelse mellem din investeringsprofil og bankens forventninger til markedet.

6. Hvor kan du handle værdipapirer?

Du kan handle værdipapirer gennem din rådgiver, Danske Netbank og Markets Online. Du kan handle værdipapirer ved at ringe til os mellem kl. 9 og 22 mandag til fredag.

6.1 Danske Netbank og Markets Online

I Danske Netbank og Markets Online kan du både afdække din investeringsprofil og se vo-

res generelle anbefalinger af, hvordan du kan fordele investeringen mellem aktier og obligationer på baggrund af profilen.

I Danske Netbank og Markets Online kan du også se købs- og salgspriser på et bredt udvalg af aktier, obligationer og investeringsbeviser.

Du handler på egen hånd, men der findes en række værktøjer, der giver et godt beslutningsgrundlag, før du investerer. Du kan også få nyheder, lave egne kurslister, få en grafisk præsentation af depotets sammensætning og opstille en agent, der overvåger kursen og giver dig besked, når kursen når det ønskede niveau.

7. Insiderhandel

Du må ikke købe, sælge eller opfordre andre til at købe eller sælge et værdipapir, hvis du har intern viden, der kan have betydning for handlen. Har du for eksempel kendskab til informationer om udstederen, der kan påvirke prisen på papiret, og som ikke er offentliggjort og videregivet fra fondsbørsen, må du hverken selv

handle eller opfordre andre til at handle med værdipapiret.

8. Risici ved værdipapirhandel

Når du investerer i værdipapirer, skal du være opmærksom på, at kursen påvirkes af udsving på de finansielle markeder. Også afkast og udbytte fra et værdipapir påvirkes af udsvingene på de finansielle markeder. Du kan derfor ikke bruge de historiske afkast eller udbytter som målestok for størrelsen af det fremtidige afkast eller udbytte fra et værdipapir.

9. Interessekonflikt

Når du handler værdipapirer eller modtager andre finansielle tjenesteydelser hos Danske Bank, kan vi, vores datterselskaber, medarbejdere, andre personer tilknyttet banken, eller andre kunder have interesser eller forbindelser, som er væsentlige i forhold til disse værdipapirer eller tjenesteydelser. Sådanne væsentlige interesser eller forbindelser vil kunne indebære en konflikt i forhold til dine interesser.

Vi har udarbejdet en politik vedrørende interessekonflikter. Med udgangspunkt i den har vi truffet organisatoriske og administrative foranstaltninger – for eksempel informationsbarrierer, tilsyn med medarbejdere og oplysning til kunder – der skal sikre, at interessekonflikter ikke er til skade for vores kunders interesser.

Vær opmærksom på, vi i nogle tilfælde ikke kan handle med dig eller tilbyde finansielle tjenesteydelser, fordi vi i så fald ikke kan håndtere en interessekonflikt på en ordentlig måde. Hvis det er tilfældet, har vi ikke pligt til at oplyse dig om årsagen.

Du kan læse mere om bankens politik vedrørende interessekonflikter på www.danskebank.dk.

10. Fortrydelsesret

Som udgangspunkt kan du ikke fortryde en handel med værdipapirer. Du kan få mere information om reglerne for fortrydelsesret i din afdeling eller på www.danskebank.dk

11. Omkostninger

Når du handler værdipapirer, er der to typer omkostninger.

- Handelsomkostninger - for eksempel kurstage og kurstillæg/fradrag.
- Depotomkostninger - for eksempel depotgebyr.

Du kan finde betingelser og priser på www.danskebank.dk eller få dem udleveret i vores afdelinger.

12. Oplysning om provision

Banken modtager provision, når vi sælger visse investeringsforeningsbeviser. Du kan se en provisionsoversigt på www.danskebank.dk.

13. Ændring af betingelserne

Vi kan til enhver tid ændre Oplysninger om handel med værdipapirer. Hvis det drejer sig om væsentlige ændringer for den/de ydelser, vi leverer til dig, vil du få et brev fra os - enten

med fysisk eller elektronisk post i rimelig tid inden ændringen.

14. Kontakt os

Har du spørgsmål eller brug for rådgivning, før du handler værdipapirer, er du som altid velkommen til at kontakte din rådgiver.